

Koll på Sverige

Lärraranvisning punktskrift

Verksnummer: 30765

Lärraranvisningens innehåll

Lärraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den. Nedan kan du läsa vad respektive del i lärraranvisningen handlar om, så att du kan förbereda och planera arbetet med läromedlet på bästa sätt.

- **Generella förändringar av boken**
Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.
- **Sidspecifika förändringar**
Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar som är gjorda i den pedagogiskt anpassade boken. Det kan till exempel vara en övning som omarbetats eller en bild som flyttats.
- **Till läsaren**
I den pedagogiskt anpassade boken återfinns alltid en text som riktar sig till eleven. Samma text hittar du också i lärraranvisningen. Den innehåller information som kan vara bra för läsaren att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Läs denna text tillsammans med eleven!
- **Pedagogiska tips**
I denna del av dokumentet hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Du hittar också exempel på hur skolan bör tänka kring läxor, taktila bilder, provsituationer osv. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.
- **Bildbeskrivningar**
Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

Återkoppling och synpunkter

Dela gärna med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok till anpassningsfunktionen@spsm.se eller ring oss på tel. 010-473 50 00.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: Koll på Sverige

Författare: Haraldsson

ISBN: 978-91-622-6609-7

Innehåll

Generella förändringar av boken	1
Sidspecifika förändringar.....	2
Till läsaren.....	7
Pedagogiska tips.....	8
Bildbeskrivningar.....	10

Generella förändringar av boken

- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- Plocka upp den tryckta punktskriften samt eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Punktskriften riskerar att plattas till och svällpappersbilderna kan klibba ihop om de förvaras liggande. Den tillfälliga doft som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta hinner också avta tills de ska användas av eleven.
- Bildförteckning samt baksidetext utgår.
- Register sid 96 är placerat efter innehållsförteckningen.
- Bilderna ersätts med oftast med bildbeskrivningar.
- Bildtexterna är oftast infogade i bildbeskrivningarna.
- Förstoringsglaset ersätts med rubriken: Fakta
- Flodpärlmusslan ersätts med rubriken: Vår miljö
- Den bruna historierutan markeras med rubriken: Historia
- Bilderna vid rubriken "Har du koll ..." utgår. Men de markeras med ett frågetecken i vänster marginal.
- Tabellerna är omarbete till text och har fått förtydligandet: Tabell 1, 2, 3 osv.

Sidspecifika förändringar

3

Texten i Välkommen till Koll på Sverige har omarbetats med följande text:

I den här boken kommer du att få läsa och lära dig mycket om vårt land Sverige.

Varje kapitel börjar med ett uppslag där du får veta vad kapitlet handlar om. Här står också vad du ska kunna när du har läst klart kapitlet.

I slutet av varje kapitel finns ett uppslag med kul och intressanta fakta som hör ihop med det du läst.

I boken finns följande återkommande rubriker: Fakta, Historia, Miljö och Har du koll på ...
Exempel:

Fakta

Ordet geografi kommer från de grekiska orden geo som betyder jord och grafein som betyder beskriva. Geografi betyder alltså beskriva jorden.

Historia

Geografi som vetenskap föddes troligtvis i Grekland för flera tusen år sedan. I början handlade geografi mycket om att upptäcka och utforska nya okända delar av världen.

Vår miljö

Människan har alltid varit intresserad av flodpärlmusslan för att den kan bilda så vackra pärlor. Men numera är det förbjudet att fiska flodpärlmusslor och många jobbar hårt för att rädda den från att dö ut. Flodpärlmusslan är utrotningshotad på grund av föroreningar i naturen. Den kan bara leva där det finns friskt rinnande vatten och ren botten.

Har du koll på ...

... att det finns 97 000 elever i årskurs fyra i Sverige som läser geografi.

8 ff

Kartor - utgår

Eleven behöver individuell handledning gärna innan ni börjar med kapitlet i skolan, då eleven inte har motsvarande kartor som de seende eleverna. Om eleven har fått lite förkunskaper kan eleven enklare hänga med i klassen. Rita gärna olika exempel på elevens ritmuff så att eleven förstår vad som skiljer de olika kartorna åt. Var medveten om att det tar längre tid för eleven med synnedsättning att tolka en ritmuffsbild.

14

Längd- och breddgrader

Illustrera med en ritmuffsbild.

23

Istid

Använd elevens taktila Sverigekarta och markera med vaxsnören eller klipp ut en bit tunn mjukplast (finns på exv. på Panduro) och täck över de områden som var täckta av snö. På så sätt kan kartan återanvändas.

25

Rullstensås

Använd ritmuffen eller taktilt material som sand, grus, småsten och byggen en miniatyrrullstensås.

31

Ett avlångt land

Illustrera motsvarande bild på elevens Europakarta.

32

Sveriges landskap

Denna karta finns att beställa på SPSM Läromedel, best. nr. 6592 "Stor Sverige karta"

33

Sveriges län

Använd elevens taktila Sverigekarta och markera länen exv. med vaxsnöre.

34

Fjällen

Här kan man ha användning av en taktil karta "Fjällets växtzoner" best. nr. 60004.

35-41

Använd elevens taktila karta för att visa de olika växtzonerna i Sverige.

42

Använd elevens Nordenkarta och markera de olika haven. Man kan göra en "Nyckel" med havens namn och placera endast förkortningarna med häftmassa på den taktila kartan, så att denna kan återanvändas.

43

Har du koll på orden?

Kolla av så att eleven vet skillnaden mellan exv. en vik och en bukt. Ta inget för givet!

45

Markera sjöarna på en av elevens taktila kartor.

47

Markera älvarna på en av elevens taktila kartor.

52

Vattnets kretslopp

Gör en enkel skiss på elevens ritmuff.

54

Fiskeredskap

Gör en ritmuffsbild.

55

Hamnar

Placera ritmuffen på en tretexskiva, så kan man markera hamnstäderna på Sverigekartan med makraménålar.

57/58

Vattenkraftverk/vattenhjul

Förtydliga med en ritmuffsbild.

60

Barrskogsbältet

Taktil karta finns att köpa på SPSM Läromedel eller markera på elevens världskarta.

61

Olika typer av skog

Här finns också taktila bilder som illustrerar olika träd.

Gran, tall och en best. nr. 6866

Björk best. nr. 60022

Ek best. nr. 60133

Tall best. nr. 60144

Gran best. nr. 60029

65

Odlad jord

Använd vaxsnöre och markera odlad jord.

66

Sädesslag

Taktilbild finns att köpas hos SPSM "De fyra sädesslagen" best. nr. 6863.

68

Malmen/gruvbrytning

Gör en enkel ritmuffsbild.

69

Gruvor i Sverige

Markera gruvornas placering med makramé nålar. Se tid. anv.

77

Väderkarta

Illustrera de olika vädersymbolerna på elevens ritmuff,

78

De fyra årstiderna

Eftersom eleven inte har tillgång till bilden gör en individuell genomgång med taktila föremål.

79

Markera golfströmmen på en världskarta.

Vårens ankomst kan markeras med vaxsnören på en Sverigekarta.

86

Tätbefolkade områden

Markera områden med vaxsnören på en Sverigekarta.

90

Markera samernas rike på en Nordenkarta.

Den samiska kartan finns att köpa på SPSM Läromedel best. nr. 60204

91

De samiska tecknen kan enkelt ritas på elevens ritmuff.

94/95

Tabellerna har numrerats på följande sätt:

Tabell 1

Sveriges folkrikaste kommuner

Kommun - Antal invånare 30/6 2006.

Stockholm: 776 545

Göteborg: 487 488

Malmö: 273 477

osv.

Tabell 2

Svenska turistmål och sevärdheter

Antal besökare 2004

Liseberg, Göteborg: 3 200 000

Sälens skidanläggningar: 2 067 000

osv.

Till läsaren

- Bildförteckning samt baksidetext utgår.
- Register sid 96 är placerat efter innehållsförteckningen.
- Tabellerna har fått förtydligandet: Tabell 1, 2, 3 osv. och är placerade efter registret i första volymen.
- Förstoringsglaset har fått rubriken: Fakta och markeras med ett nedsänkt g i vänster marginal.
- Flodpärlmusslan har fått rubriken "Vår miljö" markerad med en full punktskriftscell i vänster marginal.
Exempel sid 57
é Vår miljö:
Vattenkraft – miljövänligt eller skadligt?
- Bokens historierutor markeras med två fulla punktskriftsceller i vänster marginal följt av rubriken: Historia.
Exempel sid 57
ée Historia - Vattenhjulet
- Samtliga bilder vid rubriken "Har du koll ..." utgår. Men rubriken markeras med ett frågetecken i vänster marginal.
- Bilderna ersätts oftast med bildbeskrivningar.
- Bildtexterna är oftast infogade i bildbeskrivningarna.
- Boken innehåller många bildbeskrivningar. Det är dock svårt att få med allt på bilden i en bildbeskrivning så ibland kanske du behöver lite extra information från din lärare. Läs gärna igenom dem i lugn och ro så att du kan fråga din lärare om det är något du inte förstår eller som du vill få lite mera information om.
- Du behöver bl.a. en taktila Sverigekarta och en Nordenkarta som din lärare kan beställa från SPSM Läromedels basbilder.

Pedagogiska tips

- De bildbeskrivningar som finns i boken kan aldrig ge exakt samma information som de seende eleverna får genom att se på bilderna, samtala därför gärna om bilderna och ge den extra information som eleven med synnedsättning kan ha nytta av för att få samma förståelse för bilderna/texterna som de seende eleverna. Ge t.ex. eleven med synnedsättning en individuell genomgång av diagram, kartor eller beskrivningar av hur exempelvis rullstensåsar bildats eller hur vattnets kretslopp fungerar.
- Gör **alltid** en individuell genomgång med eleven inför varje nytt kapitel och tänk efter vad vill jag som pedagog att eleven ska kunna efter genomgången kapitel. Anpassa undervisning utifrån detta!
- Utgå alltid från den enskilde elevens befintliga kunskaper. Försök få eleven att hitta egna sätt att hänga upp sina nya kunskaper på. Det hör till allmänbildningen att veta var olika platser är belägna, hur Sveriges natur växlar beroende på var man befinner sig eller hur en karta fungerar etc. Tyvärr är denna information inte lika lättillgänglig för en elev med synnedsättning som för de seende eleverna och därför är den individuella genomgången så viktig.
De seende eleverna får så mycket gratis genom synen som icke seende behöver få tillgång till på ett annat sätt.
En pedagogisk utmaning som också uppskattas mycket av seende elever.
- Ritmuffen är ett bra hjälpmedel då det saknas taktila bilder exv. kartor, tidslinjer, diagram etc.
Rita en enkel skiss. Skala bort all onödig information.
Gör gärna en "Nyckel med förkortningar" så kan man få med lite mera information på ritmuffsbilden. Denna information kan man skriva med hjälp av Perkinsmaskinen direkt på ritmuffen.
Många av bokens bilder kan enkelt illustreras på detta sätt.
Exempel på bilder i boken som man skulle kunna illustrera med en enkel ritmuffbild.

sid 16 fåglarnas v-formation

sid 43 bukt/vik sund etc.

sid 52 vattnets kretslopp

sid 54 tina/trål

sid 57 vattenkraftverk/vattenhjul

sid 58 vattenrening

sid 68 gruvan

sid 77 vädersymboler

sid 78 de fyra årstiderna

sid 80 snöstjärnor

sid 90 samernas flagga

sid 91 samiska tecken

- Det förekommer kartor och andra bilder i boken som man kan beställa från SPSM Läromedels Basbilder
webbutiken.spsm.se
 kontakt: laromedel@spsm.se
 Kom dock ihåg att göra dessa beställningar i god tid innan ni börjar med nytt kapitel.
- Exempel på basbilder från SPSM som kan vara användbara:
 - Nordenkarta best. nr 6644
 - Stora Sverigekartan best. nr. 6592
 - Världskarta best. nr. 6577
 - Karta över Sveriges naturtyper besr.nr. 60150
 - samernas flagga best. nr. 60204
 - Fjällets växtzoner best.nr. 60004
 - De fyra sädesslagen best. nr. 6863
 - Hjortron best. nr. 60031
 - Gran, tall och en best. nr. 6866
 - Björk best. nr. 60022
 - Ek best. nr. 60133
- För att kunna återanvända kartorna kan man skriva en "nyckel" med förkortningar med den information man vill förmedla på kartan och sedan sätt förkortningarna med häftmassa på kartan.
 Vaxsnören är bra när man vill markera exempelvis pilar, gränser etc. på en taktill karta.
- Den synskadade eleven behöver få tillgång till de möjligheter som finns tillgängliga för att taktilt befästa och fördjupa sina kunskaper, men även använda andra sinnen som smak eller ljudillustrationer. Varför inte låta eleverna "bygga" en rullstensås etc.
- Tänk på att det tar **längre tid** för en elev med synnedsättning att läsa igenom texterna och att läsa igenom bildbeskrivningarna kräver **extra** tid.
- Vid prov har en elev med synnedsättning också rätt att få **mera tid** till sitt förfogande.
- Uppmana eleven att läsa "Till läsare" så att han/hon får information om bokens upplägg och utformning.

Bildbeskrivningar

pärmen

En Nordenkarta som visar Sverige och grannländerna, Norge, Finland, Danmark, Island, Tyskland, Polen, Ukraina, Vitryssland, Ryssland, Litauen, Lettland, Estland, Ryssland

7

En färglagd teckning som visar en stad som ligger vid en åmynning. Vid infarten till staden ligger en stormarknad och i hamnen ser man bl.a. ett stort fartyg och på kajen en oljecistern. På en gata in mot centrum står det bilar i en lång kö. I stadskärnan finns olika sorters byggnader bl.a. en bensinmack, en skola, en kyrka, en järnvägsstation och ett sjukhus. På andra sidan staden vid åkanten och med skogen i bakgrunden ligger en camping. På andra sidan ån ligger en sandtäckt med ett krossverk. Utan för staden odlas marken och det finns även stora skogar. I bakgrunden ser man snö högst upp på bergstopparna.

8

Två fotografier

- En hand håller i en kompass som ligger på en karta.
- En tjej kollar på en karta som man satt upp på en ställning ute i naturen.

9

Två gamla kartor

En karta över Norden från 1575. Även om inte allt stämmer hade kartritaren en ganska bra uppfattning om hur länderna såg ut.

Världskarta från 1436. Här sitter kontinenterna Europa, Afrika och Asien ihop.

10

Tre bilder på samma plats i Stockholm, nämligen ett område kring Globen.

- Ett flygfotografi. Bilden är tagen snett uppifrån. Vi ser Globen, vägar, bilar, grönområden och många olika typer av hus.
- En satellitbild. Bilden är tagen rakt uppifrån. Det syns tydligt hur de stora vägarna går och hur de olika byggnaderna ligger i förhållande till varandra. Det går också att se träd och gräsmattor. Man kan till och med ana några bilar.
- En karta. Kartan visar inte allt som fotot visar. Det finns inga träd och det syns inga bilar på vägarna. Bara några av husen är utsatta på kartan.

11

- En satellitbild över Mälardalen, Vättern och Vänern. Den här satellitbilden visar en mycket större del av Sverige. Här kan du inte se några vägar eller byggnader. Havet

och de stora sjöarna syns tydligt men det går inte att se Globen. Därför är den markerad med en prick.

- En karta över motsvarande område som visar sjöarna, vägar och samhällen. Precis som på fotot kan du se vad som är vatten och vad som är land. De stora sjöarna är lätta att känna igen. Större vägar är utsatta på kartan och du kan se vad olika samhällen heter. Globen ligger i Stockholm, som syns på kartan.

12

En karta i skalan 1:1000000 (1 cm motsvarar 10 km på kartan) som visar delar av Norrlandskusten mellan städerna Sundsvall, Hudiksvall och Söderhamn. Även samhällen som Bollnäs, Edsbyn och Ljusdal är markerade. Annan information som man kan få genom att kolla på kartan är:

Europaväg E4, riksväg, länsväg,
annan väg, järnväg,
större tätort, tätort,
sjöar, vattendrag,
kommungräns,
trafikflygplats, annan flygplats,
kyrka,
höjddangivelse.

På kartan ser du var i Hälsingland, Hudiksvall ligger. Staden ligger mellan Söderhamn och Sundsvall. Den stora vägen mellan städerna heter E4.

14

En tecknad bild av en jordglob där man ritat ett rutsystem som ska symbolisera längdgrader och breddgrader. Norra polcirkeln och ekvatorn är utsatt.

14

Ett fotografi på midnattsolen som lyser över hav och land.

15

En karta som visar det rutsystem som man använder för att man lätt ska kunna hitta var en plats är belägen på sidan i en kartbok. De lodräta linjerna har bokstavsmarkeringar medan de vågräta är markerade med siffror. Lycksele 18 D 2 betyder att Lycksele finns på sidan 18 i en ruta som heter D 2.

16

Ett fotografi på en GPS som visar hur man ska köra till en viss plats. Man ser även andra saker som temperatur och tid.

16

Ett fotografi på flyttfåglar som flyger i V-formationer.

16

En skämtsamt tecknad bild som visar ett skepp som seglat upp på en sandstrand. I skeppet sitter en person (här Columbus) som säger: Indien!

17

En tematisk Sverigekarta som visar hur djup snön var på olika platser i Sverige den 17 januari 2006. Snödjupet visas med olika färger på kartan. Snödjupet varierar mellan mer än 75 cm snö till barmark.

17

Ett sjökort som visar vattnet utanför Hudiksvall. På sjökortet kan man se vattendjup, grund men även fyrar och sjömärken är utmärkta.

18

Ett fotografi på klippor som sticker upp ur havet. Mellan klipporna växer lila växter.

Ordet landskap kan betyda olika saker. Vi använder ordet landskap när vi pratar om Skåne eller Dalarna. Men ordet landskap kan också användas när vi pratar om naturen omkring oss: landskapet är vackert.

19

Två fotografier

- Ett fotografi på en väg som på grund av ett skyfall har spolats bort. Det är endast vägräckena (som hänger i fritt i luften) som visar var vägen varit.
- Ett flygfotografi på ett motorvägsbygge. På grund av vägbygget försvinner här stora ytor jordbruksmark.

20

Ett naturfotografi som visar bergen i den Skandinaviska fjällkedjan. Man ser en fjällsjö med delvis snöklädda berg i bakgrunden.

21

Ett sommarfotografi på en kille klädd i shorts. Han står på en klipphäll och tittar ut mot havet. På axel håller han en vattenmelon.

Klippor och berghällar är också delar av berggrunden. När berggrunden syns ovanför jordytan brukar man säga att berget går i dagen.

21

Ett fotografi från en grotta. Två personer med röda skyddshjälm kollar hur vatten störtar ner i grottan.

22

Två bilder på is

- Det första är ett fotografi på en glaciär. Det ser ut som ett högt isberg som flyter i vattnet.
- En tecknad bild som visar att Stadshuset i Stockholm, som är 106 meter högt, endast är en bråkdel (1/20) av isblockets höjd.

22

En tecknad bild på en mammut med långa böjda betar. Mammuten är ett utdött djur som är släkt med vår elefant och härstammar från elefanter som för cirka 3 miljoner år sedan vandrade norrut från Afrika. De mammutar som levde långt norrut hade tjock päls.

23

Tre tecknade bilder som visar inlandsisens utbredning vid olika tidpunkter.

- För 20 000 år sedan täckte inlandsisen hela Norden, men även Östersjön och delar av norra Europa, Estland, Lettland, Litauen och Ryssland.
- För 10 000 år sedan hade istäcket smält undan och då täcktes Norge (utom kusterna) Sverige (från nuvarande Väneren i ett stråk över till Stockholmstrakten), Bottenhavet och norrut samt hela Finland av is.
- För 8 000 år sedan var isen borta från hela Norden.

24

Ett fotografi på en jättegryta i Bohusläns skärgård. Man ser ett djupt ganska runt hål i den annars så blankpolerade berghällen. Själva hålet är fyllt med vatten.

24

Ett fotografi på isräfflor i Halland. Man kan tydligt se hur isen repat långa, djupa isräfflor i berghällen.

24

Ett fotomontage där man fotograferat Trollstenen i Skåne som är 7 meter hög. Bakom stenen har man placerat en jätte som kastar iväg ett stort stenblock.

25

Ett fotografi på en rullstensås där man börjat ta grus. Man ser själva rullstensåsen bakom en stor grushög. Det växer skog på rullstensåsens sluttningar.

25

En tecknad bild som visar hur grus, sand och stenar ligger kvar när inlandsisen långsamt smälte bort. Man ser hur rullstensåsen och isräfflor bildats men även några flyttblock som ligger på olika ställen. Vid inlandsisens kant mynnar en smältvattenkanal.

26-27

Fyra tecknade bilder som visar hur landskapet förändrats från forntid till nutid.

Forntid

Människorna bosatte sig gärna vid ett vattendrag. På bilden har de huggit ner lite träd och byggt ett hus och runt husen låg några inhägnade åkrar.

Medeltiden

Nu har man tagit ner ännu mera med skog, och bryter malm. På bilden ser man många små hus med små åkerlappar runt husen. Man har byggt en kyrka mitt i byn.

Slutet av 1800-talet

Nu har byn blivit en liten stad med järnväg, stenbroar och en större hamn. Man har byggt fabriker nere vid hamnen.

Nutid

Nu har staden fått ett ännu mera modernt utseende, med flervåningshus, en pir som skydd till en småbåtshamn med sjöbodas, järnväg med snabbtåg, helikopter, elledningar och parabolantennor.

28

Ett svartvitt fotografi som visar förödelsen efter jordskredet i Tuve 1977. En man försöker rädda några saker som han plockat ihop i några kassar. Husen är helt förstörda och ligger i en enda röra.

28

Ett fotografi som visar en liten väg som går fram mellan två skogsområden i Småland. På båda sidor om vägen har skogen blåst ner och träden ligger på varandra som plockepinnar, huller om buller.

29

Ett fotografi från en skogsbrand. Två tallar står med rötterna i ett eldhav och stora lågor stiger mot himlen.

29

Ett fotografi från fiskeläget Brännäs utanför Sundsvall. Sjöbodarna som tidigare legat nere vid vattnet har hamnat längre in på land och bryggorna ligger delvis på land.

30

Ett tecknat jordklot där Sverige är rödmarkerat. Stockholm ligger lika långt norrut som Grönlands sydspets. Det ser du om du följer breddgraden västerut.

30

Ett vinterfotografi där några personer sitter utanför en liten fjällstuga och solar sig i vintersolens sken. Stugan är omgiven av öppna snövidder och höga, snöklädda berg.

31

Två bilder

- Den första bilden är ett fotografi från ett platt, lite, kargt landskap. Det går en liten väg genom landskapet och några låga träd växer på några ställen.
- Den andra bilden är en Europakarta där Sverige är rödmarkerat. Man har markerat Treriksröset i norra Sverige och Rom nere i Italien. För att visa hur långt Sverige är har man lagt ytterligare en karta av Sverige, men nu åt andra hållet ner över Centraleuropa och då kan man se att Sverige når ända ner till Rom.

32

Två Sverigekartor

- Den första kartan visar Sverige indelat i de tre stora regionerna: Götaland, Svealand och Norrland.
- Den andra kartan visar Sveriges 25 landskap: Lappland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Jämtland, Härjedalen, Medelpad, Hälsingland, Dalarna, Gästrikland, Värmland, Västmanland, Uppland, Närke, Södermanland, Dalsland, Bohuslän, Västergötland, Östergötland, Halland, Småland, Skåne, Blekinge, Öland och Gotland.

33

En bild gjord av tre mindre bilder.

På bilden ser man Jämtlands landskapsvapen, landskapsdjur och landskapsblomma.

Landskapsvapnet har blå bottenfärg, med en grå älg med röda horn och hovar. Älgen har en falk på ryggen och en hund som står på bakbenen framför älgen.

Landskapsdjur: älg

Landskapsblomma: brunkulla

33

En Sverigekarta där man med olika blå och lila färger markerat Sveriges 21 län.

34

Ett fotografi och en tecknad skiss som visar växtligheten i fjällen.

Fotografiet visar en vindpinad fjällbjörk.

På teckningen ser man:

- 1 Där fjällen börjar växer barrskog.
- 2 Högre upp på fjället trivs inte barrträden. Det är för kallt och jorden är för mager. Här växer nästan bara fjällbjörk och vide.
- 3 Ännu högre upp, ovanför trädgränsen, finns inga träd alls. Uppe på kalvfjället växer bara lavar och lågt gräs.
- 4 De högsta bergstopparna är snöklädda året om.

35

En Sverigekarta och ett fotografi.

- På kartan har man markerat fjällregionen i Norrland som utgör ett smalt område på gränsen till Norge.
- Fotografiet är taget i Sareks nationalpark. En man står på knä bredvid ett orangefärgat litet tält som han rest på en höjd. Troligen har han slagit läger efter att ha vandrat i fjällområdet. Längre ner ser man en å som rinner. Fjälltopparna är delvis snötäckta.

36

En Sverigekarta och två fotografier

- På kartan har man markerat Norrlands skogsland. Området ligger mellan fjällområdet och Norrlandskusten.
- På första fotografiet ser man en bred älv som rinner fram mellan stora skogsområden.
- På det andra fotografiet ser man klargula bär som till formen liknar ett hallon, de heter hjortron. Hjortronen är lågväxande och trivs på de norrländska myrarna.

37

En Sverigekarta och ett fotografi.

- På kartan har man markerat Norrlands kustområde som sträcker sig från Haparanda i norr till Gävle i söder.
- Fotografiet är taget vid Högbondens fyr vid Höga kusten. Fyren ligger högst upp på en bergkam som störtar rakt ner i havet.

37

En Sverigekarta och ett fotografi.

- På kartan har man markerat ett område som omfattar landskapen Västmanland, Dalarna, Närke och östra delarna av Värmland.
- Fotografiet är taget vid ett gruvhål vid Stråssa gruva i Västmanland. Man ser hur gruvväggarna stupar rakt ner och längst upp på bergkanten växer det granar.

38

En Sverigekarta och ett fotografi.

- På kartan har man markerat västkusten som sträcker sig från Bohuslän i norr till Halland i söder.
- Fotografiet är taget i Mollösund i Bohuslän. Husen är byggda tätt intill varandra på bergsklipporna.

39

En Sverigekarta och ett fotografi.

- På kartan har man markerat ett område runt Stockholm och sjön Mälaren.
- På fotografiet ser man en passagerarbåt som tar en båttur på Mälaren.

39

En Sverigekarta och ett fotografi.

- Kartan visar att sydsvenska höglandet är beläget söder om sjön Vättern.
- På fotografiet ser man en gran som håller på att välta.

40

En Sverigekarta och två fotografier.

- På kartan har man markerat de båda öarna Öland och Gotland. De ligger utanför Småland i Östersjön.
- Det första fotografiet är taget på Öland där ligger Stora Alvaret. Det är en stor öppen slätt. Jordlagret är mycket tunt på Stora Alvaret och nästan inga träd kan växa här. Däremot trivs många andra ovanliga växter, till exempel orkidéer.
- Fotografi nummer två visar en stenformation en så kallad rauk. Om man använder sin fantasi skulle man kunna säga att stenformationen ser ut som en stor hund som tittar på sin svans. När havet nöter bort den mjuka kalkstenen blir hårdare delar av berget kvar. Det som blir kvar kallas raukar. De står som stora stenstatyer längs stränderna. Raukar är vanligast på Gotland men finns också på Öland. Den här rauken finns vid Fårö.

41

En Sverigekarta och två fotografier.

- På kartan är Skånes slättbygd markerat. Området ligger längst ner i södra Sverige.
- Foto 1 här ser man hur en skördetröska skördar vete på ett stort fält och en traktor med vagn som man sedan lastar vetet i.
- Foto 2 visar Öresundsbron som förenar Sverige och Danmark.

42

Ett fotografi som visar en ensam segelbåt ute på ett vidsträckt hav.

42

En Nordenkarta som visar vilka hav som finns runt de nordiska länderna.

Bottenviken, Bottenhavet, Finska viken, Rigabukten, Östersjön, Öresund, Lilla Bält, Stora Bält, Kattegatt, Skagerrak, Nordsjön och Atlanten.

43

Ett fotografi på en kille med cyklopöga som simmar i ett vatten som är grönt, fullt med alger. På hans hår har det fastnatt massor av gröna alger.

43

En färglagd teckning som visar en kustremsa från ovan.

En mås flyger med en fisk i munnen högt uppe i skyn. Nedanför ser man en halvö som sticker ut i vattnet. Där finns det några hus. På en liten ö utanför halvön ligger en fyr. En motorbåt är på väg in i sundet som skiljer halvön från ön. Ett litet skär sticker upp ur vatten. Innanför halvön ser man en stor bukt som sträcker sig bort mot en liten udde där det står ett vindkraftverk. På andra sidan udden ser man en liten vik.

Har du koll på orden?

vik, udde, bukt, skär, sund, halvö, ö

44

Ett fotografi på en sjö med vass och näckrosor.

44

Ett fotografi på en trana som vadar i kanten på en sjö.

45

En Sverigekarta

Följande sjöar är markerade på kartan från norr till söder:

Hornavan, Storsjön, Siljan, Mälaren, Hjälmaren, Vänern, Vättern

46

En tecknad bild samt ett flygfotografi.

På den tecknade bilden ser man vattnets väg från fjället ner till havet.

- 1 De stora älvarna börjar som små bäckar uppe i fjällen.
- 2 Smältvatten samlas upp i bäckar som rinner ihop till större åar.
- 3 Flera åar rinner ihop till en älv. Älven fortsätter ner genom de stora skogarna.
- 4 Där det är brant forsar älven fram och på vissa ställen finns skummande vattenfall. Här kan vattenkraftverk byggas.
- 5 När landskapet blir plattare flyter älven långsammare.
- 6 Till sist når älven fram till havet.

Fotografiet visar hur Fyrisån ringar sig fram genom landskapet utanför Uppsala.

46

En tecknad bild på en stenåldersman som stakar sig fram i vattnet stående i en urholkad trädstammen.

47

Ett fotografi och en Sverigekarta.

- Fotografiet är taget vid ett vattenfall i Piteälven i Norrbotten. Vattnet bildar ett vitt skum när det forsar ned för fallet.
- På kartan har man märkt ut de största älvarna i Sverige. (från norr till söder)

Torneälven, Kalixälven, Luleälven, Piteälven, Skellefteälven, Umeälven, Ångermanälven, Indalsälven, Ljusnan, Dalälven, Göta kanal, Klarälven, Götaälv, Nissan, Lagan och Emån.

48

Två naturfotografier

På första fotot ser man stora sanddyner delvis täckt av lite strandgräs.

Andra bilden visar en man som står högt uppe på en klippavsats i Sarek. Långt nere i dalgången mellan bergen slingrar sig Rapaälven fram.

48

En tecknad bild som visar ett grönt tält som en björn försöker ta sig in i.

49

Ett fotografi på en blå vägs skylt med texten: Film 2.

Det här namnet har inget att göra med sådan film som vi ser på bio. Det sägs att orten Film har fått sitt namn efter en kung som hette Filmner.

50

Två fotografier

- Första fotografiet visar hur man konstbevattnar ett fält.
Vi behöver vatten för att kunna överleva och vi använder vattnet på många olika sätt. I Sveriges alla sjöar och vattendrag finns det gott om vatten.
- Det andra fotot visar ett antal tomma mjölkförpackningar.
Skogen har varit en viktig naturtillgång för Sverige i hundratals år. Papper är bara ett exempel på allt som skogen ger oss.

51

Två fotografier

- En kille med hjälm gör ett hopp i luften med sin mountainbike på väg ner för en brant backe. I den svenska berggrunden finns den värdefulla järnmalmen. Av den tillverkas stål som används i till exempel cyklar.

- På det andra fotot ser man en massa dubbelmackor med olika sorters pålägg. Dessa har staplats ovanpå varandra.

Odlingsbar mark på är en viktig naturtillgång för oss. Mycket av maten vi äter kommer därifrån.

54

Ett fotografi och två tecknade bilder.

- Fotografiet visar hummerkokare i Grebbestad. På bilden sortera två män humrarna i olika nätkorgar.
- Bild ett visar fiske med tina. Från fiskebåten har man sänkt ner ett burliknande fångstredskap på botten. Detta används ofta för att fånga hummer, kräftor och krabba.
- Bild två visar trålfiske. En trål är ett strutformat nätreddskap som fiskebåten släpar efter sig nere vid botten.

55

En Sverigekarta som visar olika hamnar i Sverige. De flesta ligger längst Sveriges kust.

Hamnar längst kusten: Luleå, Gävle, Stockholm, Oxelösund, Karlshamn, Trelleborg, Malmö, Helsingborg, Göteborg

Vid insjöar: Köping (Mälaren), Karlstad (Vänern).

55

Ett fotografi på ett containerfartyg i Stockholm. Fartyget heter Lappland och är lastad med olikfärgade containerar, som man har staplat på höjden.

56

Ett flygfotografi på Bålforsens kraftverk i Umeälven. Man har byggt en stor fördämning som håller det uppdämda vattnet på plats. Dammarna byggs för att reglera vattennivåerna i en sjö eller skapar en helt ny sjö så att man får jämt flöde av vatten till kraftverket.

60

En världskarta som visar Norra barrskogsbältet. Skogsområdet sträcker sig tvärs över Kanada, Norden och vidare in i Ryssland.

60

Ett fotografi som visar hur orörd natur kan se ut. Om träden blåser ner så får de ligga kvar på marken. Naturen tar sedan själv hand om nedbrytning av trädet.

61

Ett fotografi på en barrskog.

61

En Sverigekarta som visar var olika typer av skog förkommer.

- Större delen av Sverige (Svealand och Norrland) täcks av barrskog.
- Götaland (utan Bohuslän, Halland och Skåne)- blandskog
- Bohusläns/Halland/Skåne – lövskog

62

Ett svartvitt vinterfotografi som visar en häst som drar en släde med timmerstockar.

63

Tre fotografier

- Foto ett visar hur man lyfter en husvägg på plats med hjälp av en lyftkran.
- Foto två visar en stor pappersrulle tillverkad på Kvarnsvedens pappersbruk i Dalarna.
- Foto tre visar en man som kollar en energiskogsodling i Uppland.

64

Ett fotografi på halmbalar utanför Skara i Västergötland. Halmen rullas ihop av en maskin som dras av en traktor. Det ligger många balar på sädesfältet.

65

Ett fotografi och en Sverigekarta.

- På fotografiet ser man två hästar som dra en vagn som man håller på och lastar med hö från en hässja.
- På Sverigekartan har man markerat var odlad mark finns i Sverige. Dessa områden finns främst i södra Sverige, Öland och Gotland utom på sydsvenska höglandet men även runt Vänern, Vättern, Hjälmaren, Mälaren, Siljan och Storsjön samt vid flera älvar längst Norrlands älvar.

65

En KRAV-symbol.

Mitt på det ovala märket står det KRAV med stora bokstäver. Runt märket finns följande text: Ekologisk produktion godkänd av kontrollföreningen för ekologisk odling.

66

Ett fotografi på ett gult rapsfält i Skåne. I bakgrunden ser man en bondgård.

67

En tecknad bild som visar en svartvit mjölkko. Kon har sitt gula identitetskort fastsatt i ena örat.

En ko ger ungefär 25 liter mjölk varje dag. Det räcker till 10 liter mjölk, 4 liter fil, 2 liter yoghurt, 6 deciliter grädde, 1 kilo ost och 400 gram smör.

67

Ett Fairtrade märke

Ett fyrkantigt svart märke med ett grönt "löv" och en blåaktig upp och nedvänd droppe med ett hål i. Märket har texten Fairtrade rättvisemärkt.

67

Ett fotografi på ett fruktfat.

Fatet är fyllt med exotiska frukter exv. ananas, papaya, carambola, grantäpple, physalis, fikon och cherimoya.

69

Ett fotografi från en gruvgång i Kiruna där en maskin håller på och borrar hål i en bergvägg.

69

Ett svartvitt fotografi från Höganäs kolgruva på 1920-talet.

Två män sitter på huk och hackar i berget. Man ser även en lite vagn som står på en räls. Taket i gruvgången stötts av stockar.

70

Två fotografier

- Foto ett visar ett malmtåg på väg från Kiruna till Narvik. Tåget dras av två lok och på sidan av loken står det LKAB. Malmen ligger i öppna vagnar.
- Foto två visar en svensk guldtacka med texten BOLIDEN Rönnskär ... 2004 Nr 48396.

71

Ett fotografi från Oxelösunds järnverk. Man ser en man med ett långskaftat verktyg inne i järnverket. Han har skyddskläder på sig. Järnet är upphettat och det ger ett starkt sken och värmen stiger upp åt.

72

Två fotografier

Bild ett visar exempel på Tetra Pak förpackningar i olika storlekar exv. Mjök med lång hållbarhet fetthalt 3%, Kaffemjök, Låglaktos Mellanmjök, Gammaldags mjök samt små, trekantiga, mjökportionsförpackningar.

Bild två visar en gammal tändsticksask med följande text:

Jönköpings Tändsticksfabriks Patent Paraffinerade Säkerhets-tändstickor utan svafvel och fosfor.

Tända endas mot lådans plån.

Made in Sweden

73

Två fotografier

- Foto ett visar en hästgalosch i gummi som man kan dra på hästens hov.
- Foto två visar en maskin som skjuter iväg pucken mot en målvakt som står framför en ishockeybur.

74

Två fotografier

Foto ett visar en solig sommardag på en strand på Gotland. Massor av folk ligger på stranden eller sitter i solstolar och njuter i solskenet.

Foto två visar ett flygplan som flyger 10 km upp i luften.

75

Två fotografier

- Foto ett visar ett snöoväder där folk går bredvid sina cyklar för att det går inte att cykla. Det ligger flera dm med snö på marken. Det är svårt att se färgen på bilen som kommer körande på grund av det täta snöfallet.
- Foto två visar hur ett stort område har dränkts i vatten. Man ser endast taken på husen och träden står med vatten långt upp på stammarna.

76

Fyra tecknade bilder och ett fotografi

- Bild 1 En man står bredvid ett vitt skåp placerat på höga ben, en väderstation. Han har öppnat en dörr på skåpet och läser av exv. temperatur och nederbörd.
- Bild 2 En kvinna tolkar olika vädersatellitbilder på en dator.
- Bild 3 en termometer.
- Bild 4 en regnmätare.
- Bild 5 en vindmätare.

77

Ett fotografi och en Sverigekarta.

- Fotografiet visar en satellit som svävar ute i rymden. Delar av jorden syns också på fotografiet. Satelliten tar bilder på vädret var 15:e minut.
- Sverigekartan visar hur vädret är på olika platser i Sverige. Detta gör man genom att rita olika vädersymboler på kartan. I södra Sverige ser man ett grått moln med streck som betyder regn. Temperaturen visas med siffror, här +12 (grader). På Gotland finns en sol och temperaturen +4. I Dalarna ser man ett moln och delar av

en sol samt temperaturen +5. Längst uppe i norr är det ett grått moln som det faller snöflingor från och temperaturen är –10.

77

Tecknade vädersymboler

- sol: soligt
- grått moln med streck: mulet och regn
- grått moln: mulet
- grått moln med streck och en sol som sticker fram bakom molnet: regnskurar
- vitt moln som delvis skymmer en sol: växlande molnighet
- vitt moln: halvklart till mulet
- grått moln med snöflingor: mulet och snöfall
- grått moln med snöflingor och en sol som är delvis skymd av molnet: snöbyar

79

En karta som visar Golfströmmens väg från Atlanten utanför Sydamerikas norra kust till Mexikanska golfen, sedan vidare norr ut över Atlanten och upp längst Norges kust.

79

En Sverigekarta som visar vårens ankomst.

15 februari – 1 mars: södra Skåne

1 mars – 15 mars: övriga Skåne, Halland Bohuslän, södra Småland, Öland och Gotland

15 mars – 1 april: upp till norra Värmland och vidare ut mot kusten till Bottenhavet

1 april – 1 maj: resten av Sverige utom fjälltrakterna

5 maj: fjällområdena

80

Två fotografier

- Foto ett visar hur en bilfärja seglar i full storm. Vågorna är mycket höga.
- Foto två visar ett stort stackmoln, som högst upp har ett blomkålsliknade utseende. Långt bort i fjärran kan man ana att det kommer en regnsskur.

81

En tecknad bild på en brun ko, med bjällra runt halsen, som skuttar omkring med svansen rakt upp i vädret.

81

Ett fotografi som visar ett blixtnedslag över en stad. Blixten förgrenar sig så att det blir många blixtar som går rakt ner i marken.

82

Ett fotografi taget på publiken i en fotbollsmatch eller kanske en viktig tennismatch. De flesta i publiken är klädda i gula T-shirts och några viftar med svenska flaggor.

83

Tre fotografier

- Bild ett visar ett mynt utgivet år 2001, valör en krona. På myntet finns en profilbild på vår kungs ansikte. Runt ansiktet står det Carl XVI Gustaf Sveriges konung.
- Bild två här håller en familj håller på och flyttar. De har packat sina saker i banankartonger som de fraktar i sin bil. En kvinna håller i en kartong.
- Bild tre visar ett gäng glada barn i 10-12 års åldern. Barnen har sina rötter i olika länder.

84

Ett svartvitt fotografi på en svarvare vid Atlas Copco i Nacka.

85

Två fotografier

- Första fotografiet visar ett vykort som skickades till Sverige för att visa hur fantastiskt det var i USA. Det hände att de överdrev lite ibland. På vykortet ser man en äldre man som kör en jättestor lök på en tråkärta. Man ser även en jättelök som ligger på marken.
- Andra fotografiet visar vad svenskarna möttes av när de kom till New York med båt, Frihetsgudinnan. Det är en stor kvinnostaty med en krona på huvudet, klädd i fotsid dräkt. Hon håller en fackla i ena handen och en tavla i den andra. Statyn står på en stensockel som är närmare 50 meter hög och själva statyn är 46 meter hög. Statyn står på en ö utanför New York och är en gåva från Frankrike.

86

En Sverigekarta och ett flygfotografi.

- På kartan har man markerat tätbefolkade områden i Sverige. Det är området kring Göta älv, Halland, västra Skånes kust upp mot Blekinge. Delar av Västergötland, Jönköping och ett område ner i Småland och Kalmar. Runt Stockholm och söder och norr ut, Mälardalen, Hjälmaren ett område förbi Örebro bort till Karlstad. Områden kring de större städerna längs Norrlandskusten samt Östersund.
- Fotografi två visar höga hyreshus byggda som om de sitter fast i varandra i rektanglar.

87

Tre fotografier

- Bild ett visar avgaserna från en bil.
- Bild två, ett rådjur står utanför ett hyreshus och äter av blommorna i en stor blomkruka.
- Bild tre är ett flygfotografi som visar ett ensligt beläget hus med endast en massa skog runt omkring.

88

Två fotografier

- Den första bilden visar trängseln som kan uppstå när många människor ska med samma tunnelbanetåg.
- Andra bilden är ett flygfotografi över Stockholm. Här kan man se att det finns mycket vatten i Stockholm, fina gamla stenhus men även Globen syns på långt håll.

89

Ett fotografi som visar en slänggunga på Gröna Lund, Stockholms stora nöjesattraktion.

90

En Nordenkarta och samernas flagga.

- Kartan visar samernas utbredning över hela den norra delen av Nordkalotten, från ryska Kolahalvön i öster till svenska landskapet Dalarna i söder.
- Flaggan är rektangulär med ett rött lodrätt fält följt av två mindre band i grönt och gult och sedan ett större fält i blått. En cirkel är placerad över samtliga färger. Den har två färger i blått och rött.

90

Ett svartvitt fotografi som visar en familj klädda i fina samekläder framför en samekåta. Familjens minsta barn sitter i en kanotliknande släde.

91

Ett fotografi och samiska tecken.

Fotografi är på en renhjörd. Renskötaren på bilden åker snöskoter.

Samiska tecken används på många konstföremål. Bilden visar några exempel på sådana sametecken exv. solen, same på jakt, fiskare med båt och nät eller rovdjur i fjällen.

92

Fyra fotografier

- Bild ett visar två flickor som pratar i telefon. Den ena flickans föräldrar har sina rötter i ett land i Asien.

- De övriga tre bilderna är på en potatis med olika ord som alla är ett ord för potatis men på olika dialekter.
pantoffel, potät, jordpäron, plugg,
pära, jordäpple, berun, kartoffel, nola, potat

93

Ett vackert snöfotografi. Allt är täckt av snö. Men snö kan var tung och det syns på träden för grenarna är nertyngda av snön.